

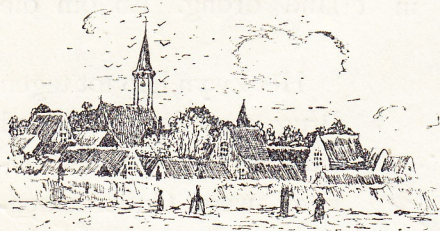
HET ZWYN.

Wanneer we, na ons bezoek aan Brugge, den lezer zullen noodigen ons langs de kust te volgen, mogen we niet nalaten eene wijle stil te staan bij eene kleine inham der Noordzee, het Zwyn. Bij ebbe ligt die inham droog en toont ze zich dus als eene uitgebreide schorre; bij vloed staat er water, doch zoo weinig, dat zelfs geen visschers-schuitje zich in dat ondiep golfje waagt.

En toch was het Zwyn eens de haven der wereld.

Nu is er alles doodsch en verlaten... een eenzaam hutje tegen den dijk en in den polder eene hoeve. Men hoort geen ander geluid dan 't gekrijsch der zeemeeuwen...

Maar voorheen heerschte hier leven en beweging, was het een onophoudelijk in- en uitvaren van zwaar beladen schepen.

Dorp bij 't huidig Zwyn.

Van op den Zwyndijk ontdekken we tal van torens: Brugge in 't ver verschiet, Damme, Oostkerke iets meer naderbij, ginder voor ons boven 't geboomte de vijf spitsen van het Sluissche stadhuis en de zware bonk van St. Anna en meer links de rijzige St. Bavo van Aardenburg.

Allen vervallen plaatsen, doode steden, slechts bezocht door toeristen.

Maar in den gulden tijd was er in die gemeenten welvaart en voorspoed, verdrong er zich eene kloeke bevolking, troonden er de handel en de nijverheid.

Alles gaat voorbij! Nergens meer dan in dit verloren hoekje aan de Belgisch-Nederlandsche grens, treft ons de waarheid dier woorden.

Want vooral aan 't Zwyn der middeleeuwen dankte Vlaanderen zijne grootheid... vooral aan 't Zwyn zijn we onze heerlijke monumenten, onze statige belforten en stadhuizen, onze verheven kerken, onze oude gevels verschuldigd.

dan ook gerekend te behooren tot die tochten, welke niet in één zomer kunnen geschieden. Wie nu in het Noorden woont en zulk een verbazenden afstand doorschrijden wil, doet dat verstandiglijk in tweeën, en poost op ongeveer de helft, waar dan ook handeldrijvenden van Noorwegen en van Italie elkaar dikwerf ontmoeten. Dat is de opkomst van Brugge.” ¹⁾

* * *

Weldra werd de haven te klein en de Bruggelingen verzonnen maatregelen om ze te vergrooten, toen er op geheel onverwachte wijze eene oplossing kwam.

In 't jaar 1180 werd 't Noorden van Vlaanderen door eene geweldige overstroming geteisterd, een gewoon verschijnsel in die eeuwen. Ja, lezer, menig bloeiend dorp ligt voor onze kust in de zee bedolven.

En nu in 1180 bespoelden de golven de muren van Brugge. Het Zwyn, eerst de vriend, die welvaart bracht, was thans een vijand geworden.

Dien vijand moest men onschadelijk maken. Men zou hem binden, boeien met stevige dijken en hem toeroepen: hier is uw bed, verder komt ge niet!

Maar zoo'n vijand tot bondgenoot te maken, was een geducht werk. Alleen de Hollanders verstonden die kunst. Zij waren gewoon de zee te bevechten, zij werden, om zoo te zeggen, in het water geboren.

Graaf Filips van den Elzas ontbood duizend Hollandsche dijkwerkers. Weldra kwamen de waterratten af. En ze weerden zich!

Het Zwyn mocht niet meer tot aan de stad stroomen. Op een uur afstands van Brugge werd een groote dijk gelegd. De Hollanders, kerels als boomen, stonden soms tot aan den nek in 't water, maar dat scheen hun niet te hinderen. De dijk moest en zou er komen, hoe het Zwyn zich ook verzette.

Eindelijk lag de dijk, de dam, er.

Filips van den Elzas was zeer tevreden over de Hollandsche arbeiders. Er was nog veel overstroomd en moerassig land in Vlaanderen. En de graaf deed nu een gunstig voorstel aan de vreemdelingen. Zoo deze al den grond tot Sluis en Aardenburg wilden indijken, mochten zij die gewonnen polders in eigendom behouden.

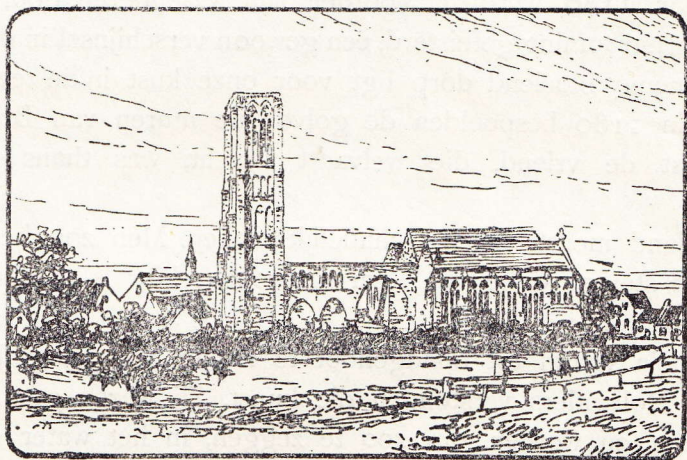
¹⁾ Hofdijk.

De Hollanders waren aldus in de gelegenheid rijk te worden en ze namen 't voorstel met beide handen aan. Ze lieten vrouwen en kinderen uit hun vaderland overkomen en vestigden zich bij den grooten dam van het Zwyn.

Aldus werd een nieuwe plaats gesticht, die den naam van Hondsdamme kreeg, nu eenvoudig Damme genaamd.

Waarom er „hond” bijgevoegd werd, verhaalt ons eene zonderlinge legende.

Toen de Hollanders den nieuwen dijk legden om 't Zwyn tegen te houden, konden ze op één punt maar niet voortbouwen. Telkens be-
zweek de grondslag. 't Was of een bodemlooze put alles opslokte.

Kerk van Damme.

— 't Begint me fel te vervelen! gromde op zekeren morgen de toezichter van 't werk... 's Avonds ligt er een stevige grondslag en 's morgens is heel de boel weer onder water geschoten. 't Zal toch niet gezegd worden, dat de golven mij de baas zijn.

Terwijl de man aldus bromde, sprong een groote hond huilend rond hem. 't Was een leelijk beest en 't blafte heel anders dan gewone honden. De tong hing hem ver uit den mond en zijne oogen gloeiden als vuurballen. Elken morgen kwam het dier over den dijk heen en weer rennen en vooral bij den bodemloozen put, de Schaepsquelle, gelijk men toen zeide, ging het als een bezetene te werk.

— Dat verwenschte mormel schijnt me ook te bespotten, hernam de toezichter, nog altijd even norsch. Wat komt die schurftige hond hier iederen dag doen? Uit den weg, leelijkwaard!

En de verbolgen Hollander schopte naar het dier, dat snel langs zijne beenen heenvluchtte, maar eenige oogenblikken nadien weer terugkeerde.

— Ah! ge wilt er niet van doortrekken, vuil beest! kreet de toezichter woedend. Wacht! gij zult ons geen last meer aandoen; kruip voor eeuwig in de Schaepsquelle! Hij greep bliksemsnel den hond bij den staart en slingerde hem in den put.

En o wonder! 't water begon onmiddellijk te zakken, de bron liep droog en scheen door het dier voor goed gestopt.

Aarde, zand, schelpen, steenen en palen behielden hunne plaats, de grondslag bleef stevig vast en de dijk kon voltooid worden.

Ter herinnering aan den hond en den dam (dijk) werd de nieuwe plaats Hondsdamme genoemd. En 't wapen van Damme vertoont nog altijd een loopenden hazewind.

Het Zwyn lag weldra tusschen hooge dijken besloten. Hondsdamme of Damme werd met Brugge door een breed en diep kanaal verbonden en de eerste stad was thans de voorhaven der laatste.

De scheepvaart nam toe; van alle landen stevenden vaartuigen Bruggewaarts en op de oevers van het Zwyn verhieven zich bloeiende plaatsen: behalve Damme, ¹⁾ nog Oostkerke, Monnikenreede, ²⁾ Hoecke, Shuis en St. Anna, Ter-Muiden.

Filips van den Elzas schonk aan al die steden vele voorrechten, om hun voorspoed nog te bevorderen. De wijze graaf waakte ook over de veiligheid van zijn gewest, wat vooral blijkt uit zijne houding tegenover eene bende zeeschuimers.

Filips van den Elzas huwde met Mathilde, de dochter van koning Alfonso I van Portugal. Met eene vloot van zestien schepen kwam de bruid naar Vlaanderen. In de Fransche haven Cherbourg nestelden vele zeeroovers, die het op de koopvaardijsschepen gemunt hadden. En natuurlijk zouden ze deze schoone gelegenheid om een rijken buit in te palmen niet voorbij laten gaan.

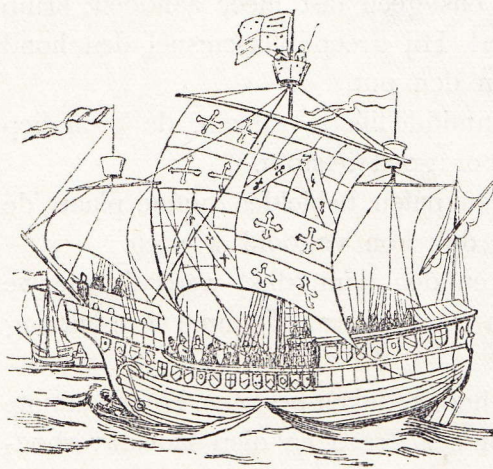
De schuimers overvielen de vloot der koningsdochter, maakten zich meester van alle juweelen, ringen, gewaden en andere kostbaarheden. Vierduizend schepelingen werden meedoogenloos over boord geworpen. De bruid echter mocht hare reis vervolgen.

Graaf Filips aanhoorde schijnbaar kalm 't verhaal der euvel daden

¹⁾ Nu een gering dorp. De kerk is een belangrijk monument. ²⁾ Thans geheel verdwenen.

van de Fransche zeeroovers. Vroolijk vierde hij de bruiloftsfeesten. Maar intusschen werden op het Zwyn acht en twintig schepen in gereedheid gebracht.

De vorst wilde niet alleen de beleediging, zijne vrouw aangedaan, wreken, maar ook de veiligheid onzer kusten verzekeren. Noch Vlamingen, noch vreemdelingen zouden langer verontrust worden, als ze het Zwyn wilden binnen-varen.

Schip uit de 14e eeuw.

Na de huwelijksfeesten zeilden deze vaartuigen weg langs Damme en Sluis. De bemanning had tot last 't rooversnest van Cherbourg aan te tasten. De onderneming gelukte, en vierhonderd zeeroovers, waaronders vele ridders en

edelen, werden zwaar geketend naar Vlaanderen gebracht.

Koning Filips August van Frankrijk eischte de vrijheid zijner onderdanen en zond twee edelen, de graven van Alençon en Harincourt naar Brugge, om zijn wil aan onzen heer te doen kennen.

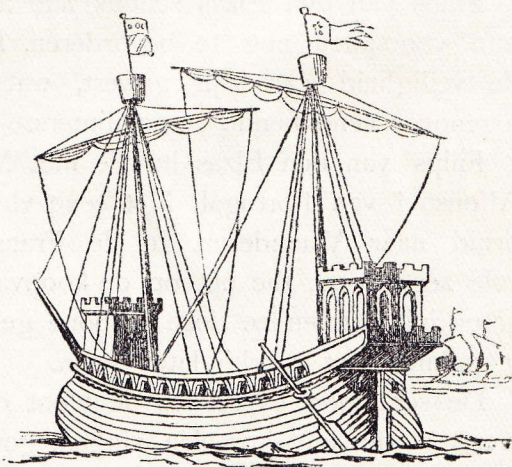
— Als ge onzen landgenooten hunne vrijheid niet terug-schenkt, zal de koning zelf naar Vlaanderen komen en u, graaf Filips van den Elzas, in ketenen naar Parijs voeren. Zoo luidde de boodschap der afgezanten.

De graaf bedwong zijn toorn.

— Brengt de gevangenen voor mij! gebood hij tot zijne dienaren.

De Franschen meenden, dat Filips bevreesd geworden was door de bedreiging huns meesters, en de zeeroovers zou laten gaan.

De schuldigen werden binnengeleid. Edelen en gewone schepelingen stonden daar geketend.

Schip uit de 15e eeuw.

— Waarom hebt gij de vloot mijner bruid aangerand? vroeg Filips aan den hoofdman.

— Op last van onzen koning. Wij hebben 't bevel van Frankrijks vorst naar onze beste krachten uitgevoerd en daarom ook de vierduizend gevangenen in zee geworpen.

— 't Is wel, hernam de graaf. En hij beval, de Franschen weer naar hun kerker terug te voeren.

— Ge hebt zelf de bekentenis hunner misdaad gehoord, sprak hij dan tot de afgezanten. Wacht thans op mijne beslissing!

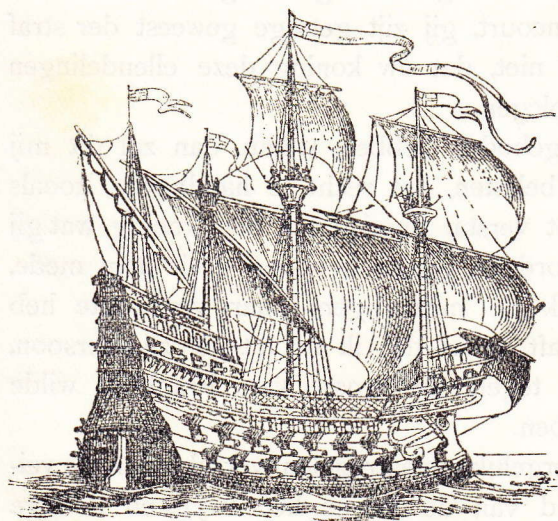
— Wij kunnen u slechts de woorden van onzen gebiedster herhalen, zei de graaf van Alençon, wiens zoon ook bij de gevangenen was.

Twee dagen verliepen.

Den derden dag verzocht Filips van den Elzas de afgezanten hem

te willen volgen naar de Noordkust. De heeren, meenende, dat de bevrijding hunner landgenooten nu geslagen was, gingen vol goeden moed mede.

De reis leidde naar het stedeke Biervliet. De graven van Alençon en Harincourt zagen er een dertigtal zee-roovers, welke in stilte herwaarts vervoerd waren. Die dertig waren ridders en edelen; zewerden naaerschapot geleid.

Schip uit de 16e eeuw.

De heer van Alençon bemerkte onder hen zijn zoon.

— Wat gaat gij doen? vroeg hij angstig aan den Vlaamschen vorst.

Maar deze antwoordde niet, deed een teeken en de Fransche edelen, die zich als echte roovers gedragen hadden, werden één voor één onthoofd.

— Naar Aardenburg! gebod Filips.

De afgezanten moesten tegen wil en dank mee. Te Aardenburg stonden ook een dertigtal schuldigen gereed, om hunne straf te ondergaan. En zonder uitstel werd het vonnis voltrokken.

— Naar Damme! klonk het dan. En eveneens te Damme vielen Fransche koppen onder 't zwaard van den beul.

— Naar Blankenberge!

En daar kleurde Fransch bloed 't zand van een hoogen duintop donker-rood.

— Naar Oostende! en vervolgens naar Duinkerke!

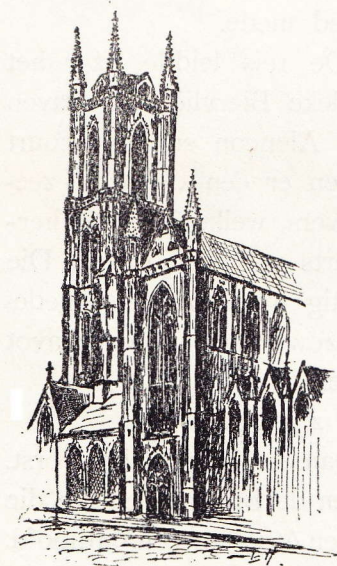
De graven van Alençon en Harincourt moesten toeschouwers blijven der voltrekking van 't vreeselijke vonnis, door den Vlaamschen vorst geveeld. Eindelijk te Boulogne werden de nog overblijvende gevangenen gedood.

En nu kreeg Filips van den Elzas de spraak terug.

— De hoofden dezer zeeschuimers zullen op masten langs de kust ten toon gesteld worden, opdat de voorbijvarende schepelingen zouden weten, dat de graaf van Vlaanderen zonder aanzien des persoons de schuldigen straft!

En gij, heeren afgezanten, vervolgde de gestrengte vorst tot de graven van Alençon en Harincourt, gij zijt getuige geweest der straf uwer landgenooten. Ik geloof niet, dat uw koning deze ellendelingen geboden heeft rooverijen te plegen.

Mocht hij het echter wel geboden hebben, welnu, dan zal dit mij niet beletten, het recht te handhaven, zooals ik het versta. Boodschapt den koning, wat gij gehoord en gezien hebt, en deelt hem mede, dat ik de misdadigers naar verdienste heb gestraft, maar dat ik noch tegen zijn persoon, noch tegen de kroon van Frankrijk wilde misdoen.

St. Bavo-kerk te Gent.

Dergelijke maatregelen verzekerden de veiligheid van de zee en het Zwyn, en Brugge plukte de vruchten van het wijs bestuur.

Het Zwyn werd door een net van kanalen met de voornaamste steden verbonden. Eene vaart leidde naar Aardenburg, de Lieve naar Gent. Een breede heirweg voerde langs Gent, Brussel en Leuven naar Keulen.

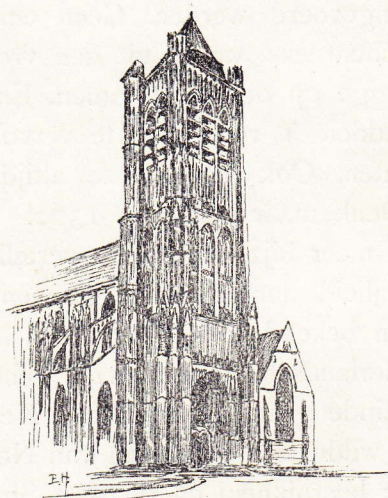
De goederen, welke de schepen te Damme brachten en de kooplieden te Brugge verhandelden, konden dus gemakkelijk verder gevoerd worden.

De bestuurders der stad beschermden de vreemdelingen, die gaarne herwaarts kwamen en zich binnen de muren vestigden, soms in grootsche

paleizen. De vorsten begunstigten de gemeente en schonken haar kostbare voorrechten. De burgers waren ondernemend en ijverig en steeds klom hunne gemeente in macht en aanzien.

Vlaanderen werd rijk en machtig.

Brugge, Gent, Ieperen geleken drie republieken. Plaatsen, nu vergeten, bloeiden door nijverheid en handel. En welvaart en kunst gingen hand aan hand, want toen richtten onze vaders de heerlijke monumenten op, welke landgenoot en vreemdeling als om strijd bewonderen.

St. Maartenskerk te Ieperen.

KERLINGALAND

A. HANS
KERLINGALAND

LODEWIJK
OPDEBEEK
ANTWERPEN
1912.

UITGAVE - LODEWIJK - OPDEBEEK

A. HANS.

KERLINGALAND.

(GESCHIEDENIS, LEGENDEN, ZEDEN
EN GEWOONTEN DER KUSTBEWONERS).

Gij zult uw vaderland beminnen,
en zijn taal, en zijn roem.

(Hendrik Conscience.)

LODEWIJK OPDEBEEK.
BOEKHANDELAAR-UITGEVER
ANTWERPEN.

1912.